

Sistemul Național de Biblioteci prin prisma indicatorilor statistici ai anului 2018

**Ludmila CORGHENCI,
Victoria POPA,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova**

Rezumat: *Articolul reflectă situația generală a bibliotecilor din Republica Moldova în anii 2017-2018, bazată, în special, pe interpretarea situațiilor statistice. Aspectele de activitate analizate mai aprofundat includ personalul de specialitate, colecțiile, achizițiile, tehnologiile, indicatori precum utilizatori activi, intrări, împrumuturi, indicii medii de înnoire a colecției, utilizatori ca procent de populație etc.*

Cuvinte-cheie: *Sistemul Național de Biblioteci, date statistice, indicatori statistici, servicii moderne de bibliotecă, colecții tehnologii, resurse umane.*

Abstract: *The article reflects the general situation of libraries in the Republic of Moldova for the years 2017-2018, based particularly on interpretation of statistical situations. Aspects of activity thorough study includes staff, collections, purchases, technologies, indicators such as active users, entries, loans, average collection index renewals, a percentage of users in Moldovan population etc..*

Keywords: *National Library System, statistical data, statistical indicators, modern library services, collections, technologies, human resources.*

Statistica în calitatea sa de instrument managerial, contribuie la cunoașterea nivelului de dezvoltare a activității bibliotecilor, stabilirea obiectivelor și a direcțiilor de dezvoltare pentru viitor, fundamentarea programelor de dezvoltare curentă și de perspectivă, promovarea imaginii bibliotecii, efectuarea analizelor comparate la nivel de rețea locală, națională sau internațională.

În mediul biblioteconomic predomină o abordare ne-sistemică, pur pragmatică, chiar sceptică față de statistică. Identificarea unor indicatori în baza formulelor matematice îi impacientează pe bibliotecari. Autorii prezentului articol optează pentru o educație pro-statistică a personalului de specialitate din biblioteci, dezvoltarea competențelor de cercetare statistică a acestora.

Este important să se accepte importanța cercetării statistice în bibliotecă:

- pentru bibliotecari – statistica conferă o logică în gândire, analiză, demersuri, permite înțelegerea priorităților,
- pentru bibliotecă – comunicarea corectă și explicită a datelor statistice privind activitatea bibliotecii este o pârghe eficientă de furnizare a informației capabile să educe publicul, factorii de decizie, partenerii privind rolul și locul bibliotecii azi, dar mai ales în viitor.

Cercetarea statistică, inclusiv în bibliotecă, integrează următoarele etape (3, 4):

- *observarea statistică* – în cadrul etapei are loc înregistrarea/ evidența, după o metodologie unitară, a valorilor caracteristicilor pentru fiecare unitate statistică din cadrul bibliotecii, având ca obiectiv colec-

țarea datelor statistice primare; Abilități solicitate pentru personalul de specialitate al bibliotecii de a colecta datele: accesare, stocare date, realizarea de anchete

- *prelucrarea statistica* – calcularea/obținerea indicatorilor statistici (de ex., privind resursele informaționale, intrări ale utilizatorilor etc.); Abilități solicitate pentru personalul de specialitate al bibliotecii: a prezenta date justificabile, respectarea corectitudinii, obiectivității, consecvenței,

- *analiza și interpretarea rezultatelor* - confruntarea și compararea datelor; verificarea ipotezelor; formularea concluziilor și luarea deciziilor; fundamentarea planurilor și prognozelor; Abilități solicitate pentru personalul de specialitate al bibliotecii: a face comparații echitabile, a „pune în lumină” problemele importante, analiză integrată,

- *diseminarea/ difuzarea informațiilor statistice* – asigurarea accesului la datele statistice, elaborarea și publicarea de materiale – culegeri, articole etc. – cu conținut statistic; Abilități solicitate pentru personalul de specialitate al bibliotecii: formulare concisă clară, vizualizare, răspundere și transparență și altele.

Astfel, încurajăm personalul de specialitate din biblioteci pentru fortificarea „gândirii statistice”, pentru stimularea cunoașterii impactului bibliotecilor cu ajutorul metodelor statistice.

În materialul ce urmează prezentăm o analiză și interpretare a datelor statistice privind funcționarea bibliotecilor din Republica Moldova în anul 2018, acestea fiind colectate în baza chestionarului „Cercetare statistică anuală № 6c. Activitatea bibliotecilor”.

Activitatea bibliotecilor din Republica Moldova în anul 2018 a fost orientată spre realizarea obiectivelor prioritare, stabilite în conformitate cu necesitățile comunității. Reperele importante în activitatea de bază au fost impulsionate de temele generice anuale, care se aprobă la Forumul Managerilor de Biblioteci din cadrul Sistemului Național de Biblioteci.

Astfel, anul 2018 a fost centrat pe „Reașezarea activității bibliotecilor în conformitate cu noul cadru legal, strategic și de

reglementare”, oferind bibliotecilor posibilitatea de a interpreta și promova prevederile Legii cu privire la biblioteci (nr.160 din 20.07.2017) și a Strategiei de Consolidare și Modernizare a Rețelei Bibliotecilor Publice Teritoriale pentru anii 2017-2020, elaborarea strategiilor instituționale.

Conform datelor statistice, la 1 ianuarie 2019 în Republica Moldova funcționau 2 690 de biblioteci, inclusiv:

- 2 biblioteci naționale
- 1 332 de biblioteci publice teritoriale (municipale, orașenești, raionale, comunale, satești)

- 1 324 de biblioteci ale instituțiilor de învățământ (inclusiv: 1 217 – din învățământul general, 42 – din școli profesionale, 40 – din colegii, 25 – universitare)

- 32 de biblioteci specializate.

În comparație cu anul 2017, numărul bibliotecilor active în anul 2018 s-a micșorat cu 14. Această reducere a fost determinată de comasarea bibliotecilor pentru copii și a bibliotecilor pentru adulți în unele localități și de optimizările din cadrul rețelelor instituțiilor de învățământ.

Analiza comparată a datelor privind starea spațiilor fizice ale bibliotecilor ne permite să conchidem o îmbunătățire a situației: 394 de biblioteci (15% din total) necesită reparație capitală în anul 2018, versus 527 în anul 2017. Numărul bibliotecilor, amplasate în spații avariate în anul 2018 constituia 12, în anul 2017 – 13. Se poate conchide că fondatorii sunt preocupați de starea bibliotecilor, apreciază rolul acesteia în comunitate, organizarea procesului de formare profesională continuă în biblioteci și fac tot posibilul pentru a crea condiții bune atât pentru bibliotecari, cât și pentru utilizatori.

Unul din cele mai importante sectoare de activitate în bibliotecă ține de dezvoltarea resurselor informaționale. Conținutul, relevanța și pertinența, valoarea resurselor informaționale influențează prestigiul bibliotecii, poziția bibliotecii în comunitate. De rând cu tehnologiile și serviciile inovative, resursele informaționale ale bibliotecii sunt fundamentul pe care se pot edifica și consolida comunități de succes.

Indicatorii tradiționali, care prezintă

volumul colecției de bibliotecă, numărul de împrumuturi, reprezintă încă cea mai bună cale de a demonstra importanța bibliotecii, relevanța ei pentru utilizatori, necesitatea de a dezvolta și de a actualiza permanent colecțiile. Însă volumul colecțiilor de care dispune biblioteca nu mai este suficient pentru a demonstra impactul activității acesteia. Din acest motiv se utilizează indicatorii de performanță, precum: rata de circulație a fondului, rata de înnoire a fondului, achiziții noi per capita – calculați atât în număr de unități materiale, cât și cheltuielile financiare ale bibliotecii. Aceste date sunt relevante, mai ales, în comparație cu anii precedenți, în raport cu alte biblioteci, cu media pe țară sau recomandările organizațiilor internaționale de profil. Este vorba despre măsurarea/ compararea calității și eficienței serviciilor de bibliotecă.

Potrivit datelor statistice pentru anul 2018, se constată o descreștere a colecțiilor bibliotecilor cu 939,0 unități materiale față de anul 2017. Problema colecțiilor bibliotecilor din Republica Moldova nu constă în cantumul documentelor deținute, dar în calitatea acestora. Din cele 86.772,3 de documente existente în colecțiile bibliotecilor la 01.01.2019 doar 22.151,0 (25.5%) sunt în limba română, iar numărul de documente în limba de stat, cu grafie latină, reprezintă 40 % din colecția bibliotecilor.

Este îmbucurătoare situația privind indicatorul de performanță – numărul de exemplare de documente disponibile în biblioteci raportate la numărul de populație. Astfel, conform datelor recensământului populației din anul 2014, per cap locuitor din Republica Moldova revin aproximativ 30 de cărți. Recomandările IFLA/ UNESCO orientează cantumul acestui indicator între 1,5 - 2,5 cărți per capita. Deci, din punct de vedere cantitativ, constatăm o dinamică foarte bună.

Colecțiile bibliotecilor sunt organizate și dezvoltate în raport cu nevoile de informație ale utilizatorilor prin: achiziția de carte din bugetul de stat, mijloace financiare alocate de către fondatori, donații de cărți de la diferite instituții și autori de publicații, recepționarea de la utilizatori în schimbul

cărților pierdute etc. O sursă importantă de completare a colecțiilor din biblioteci o reprezintă schimbul de publicații. Acesta se realizează atât cu instituțiile din țară, cât și cu cele de peste hotare, în baza acordurilor de colaborare.

În anul 2018 bibliotecile au achiziționat, 914,2 de exemplare, ceea ce este cu 483,3 de unități materiale mai puțin față de anul 2017. Deci identificăm de fapt o înjumătățire a achizițiilor. Rapoartele statistice relevă ne-respectarea recomandărilor organelor decizionale privind alocarea anuală a bugetului pentru achiziții de documente. Considerăm stimulatoare în acest context prevederea din articolul 40, alineatul 3 al Legii cu privire la bibliotecă: „Administrația publică alocă anual mijloace financiare bibliotecilor publice teritoriale pentru procurarea a minimum 50 de titluri de documente la 1000 de locuitori” (5).

Dacă comparăm rata medie de înnoire a colecției recomandată de IFLA/UNESCO – 7-10 ani – cu rata de înnoire a colecției înregistrată de bibliotecile din Republica Moldova în anul 2018 – 95 de ani, avem dovada foarte clară că nici nu poate fi vorba de o calitate bună a colecției. De aici rezultă și micșorarea ratei medii de circulație a colecției de numai 0,3, care este cea mai mică rată de circulație a colecției înregistrată vreodată în biblioteci în ultimii ani.

Tabloul achizițiilor de documente per capita poate fi prezentat după cum urmează: 0,30 cărți per capita sau 30 de cărți la o mie de locuitori, în timp ce IFLA/ UNESCO recomandă 0,25 cărți per capita sau 250 cărți la o mie de locuitori.

Interpretarea valorii achiziției per capita: atât utilizatorii bibliotecii, cât și personalul, sunt conștienți de faptul că acest indice este de mare importanță pentru actualizarea și înnoirea colecției. Cu cât este mai mare numărul achizițiilor, cu atât este mai mică rata medie de înnoire a fondului și, respectiv, cu atât este mai bună calitatea și actualitatea colecției. Mobilitatea, flexibilitatea componentei colecției este una dintre trăsăturile principale ale acesteia.

Cifrele alarmante demonstrează că pe acest segment de activitate al bibliotecilor

este mult de muncit și respectiv colecțiile trebuie să constituie fundamentul oricăror negocieri cu cei care guvernează reformele, pentru a oferi o perspectivă de dezvoltare a bibliotecilor.

În anul 2018 au beneficiat de serviciile bibliotecilor 1.286,3 de utilizatori activi, constituind 43% din totalul populației, inclusiv 638,6 copii până la 16 ani. Se observă o descreștere de 37,2 de utilizatori activi față de anul 2017, care poate fi explicată prin faptul comasării/ optimizării celor 14 biblioteci.

În anul 2018 împrumutul de carte a constituit 24.180,2 unități materiale, dintre care în limba română 17.022,4 de unități materiale. Se constată o descreștere de 1.275,8 față de anul 2017. Indicele mediu de lectură a constituit 18,7 cărți per utilizator.

Pentru a veni în întâmpinarea cerințelor din ce în ce mai complexe ale utilizatorilor, bibliotecile asigură o gamă largă de servicii, până la posibilitatea de a comanda copii ale articolelor din anumite reviste, documente electronice care se află în colecția bibliotecii. Numărul de împrumuturi electronice transmise de bibliotecar către utilizator în formă electronică (printr-un mediu on-line, de ex.: e-mail, skype) este în creștere și a constituit 90.581,0 de împrumuturi.

Succesul bibliotecii nu poate fi demonstrat doar prin numărul de împrumuturi și numărul de persoane care au participat, poate o singură dată, la un eveniment sau activitate. Adevărata valoare a bibliotecii se vede atunci când participanții de o singură dată devin utilizatorii bibliotecii și vizitează biblioteca de mai multe ori. Indicatorul de performanță utilizat în acest caz este numărul mediu de intrări per utilizator. În anul 2018 fiecare utilizator a intrat în bibliotecă în medie de 11 ori, considerat în mediul profesioniștilor a fi un rezultat destul de bun. Dacă adăugăm aici și numărul de vizite virtuale de 2.360,7 și al vizitatorilor virtuali – 1.165,6, se conturează un set solid de indicatori în baza cărora putem vorbi despre un impact substanțial.

Situațiile statistice pentru anii 2017-2018 ne prezintă un șir de indicatori din generația mai nouă, evidența cărora n-a

fost efectuată până acum, dar care sunt de mare importanță în evaluarea și monitorizarea activității bibliotecilor, în activitățile de advocacy. Printre indicatorii noi remarcăm: numărul de utilizatori care au accesat internetul în bibliotecă – 814,8, utilizatori care au beneficiat de servicii moderne de bibliotecă – 257,1, număr de utilizatori care au beneficiat de instruire non formale, număr total de participanți la orele de instruire – 280,7, inclusiv în domeniul tehnologiilor informaționale – 97,5.

Bibliotecile oferă o paletă variată de servicii gratuite, concepute ca un set de servicii și activități, organizate de bibliotecă regulat și sistemic, pentru a satisface necesitățile de informare, comunicare, instruire, dezvoltare și recreere ale utilizatorilor, dar și ale tuturor membrilor comunității, axându-se asupra formării competențelor și abilităților necesare.

Un alt indicator nou este numărul total de parteneri ai bibliotecilor. În datele statistice au fost raportați 6123 de parteneri ai bibliotecilor sau o medie ce variază între 2-3 parteneri per bibliotecă.

Bibliotecile au organizat activități culturale conform priorităților anului 2018, ținându-se cont de aniversările culturale naționale și internaționale, reflectate în *Calendarul Național*, editat de către BNRM, și *Aniversările culturale anuale*, elaborate de BNC „Ion Creangă”. Conform situațiilor statistice în anul 2018 au fost organizate 94,4 mii activități culturale, dintre care 47,0 mii expoziții de carte.

Tehnologiile informaționale și de comunicare reprezintă o valoare deosebită pentru bibliotecă, dar și cea mai costisitoare pentru bugetul acesteia. Pe de altă parte, doar cu ajutorul tehnologiilor bibliotecile pot colecta date care, în ultima instanță, le ajută să determine care servicii sunt cele mai solicitate. Iată de ce promovarea utilizării eficiente a tehnologiilor în asigurarea succesului bibliotecii este esențială. Pe componenta tehnologică poate fi construită relația cu oamenii, parteneriate reale și încredere reciprocă.

Prin măsurarea volumului de resurse online, circulația acestora online, traficul paginii web, a blogurilor, utilizarea tehnolo-

logiilor în interiorul bibliotecii, bibliotecarii pot găsi răspunsuri concrete despre impactul tehnologiilor utilizate în bibliotecă.

Conform situației statistice de la 1 ianuarie 2019, din cele 2 690 de biblioteci, 1 774 (66 %) dețin calculatoare, iar din acestea – 1 566 (88 %) sunt conectate la Internet. În rețeaua de biblioteci publice teritoriale, numărul bibliotecilor care dețin calculatoare a crescut spectaculos de la 401 în anul 2013 la 1097 în anul 2018, respectiv a crescut și valoarea serviciilor oferite în baza tehnologiilor. Numărul total de calculatoare este de 7 061, din care 6570 – conectate la Internet.

În mediul biblioteconomic este recunoscut faptul că cele mai inovative servicii

sunt cele fundamentate pe utilizarea tehnologiilor, acestea considerându-se cel de-al doilea prieten foarte bun al bibliotecarului. Evident că primul loc în ierarhie este ocupat de cel mai bun prieten al bibliotecarului – cartea.

Resursele umane sunt primele resurse strategice care determină nivelul de dezvoltare a domeniului. În acest sens este importantă promovarea, susținerea profesiei, încurajarea tinerilor pentru a alege profesia de bibliotecar, implicarea bibliotecilor în campanii de orientare profesională.

Situația statistică (la 1 ianuarie 2019) privind personalul de specialitate este prezentată mai jos:

<i>Tip bibliotecă</i>	<i>2018</i>	<i>2018, % din nr. total</i>	<i>2017</i>	<i>2017, % din nr. total</i>
Naționale	248	6%	255	6%
Publice teritoriale	2 121	51%	2 131	51%
Din învățământ	1 688	41%	1 739	41%
Specializate	110	2%	97	2%
Total	4 167	100%	4 222	100%

În biblioteci sunt încadrate 4 167 de persoane (echivalent norme întregi 3546). După criteriul studii poate fi prezentată următoarea situație: circa 61% – personal cu studii superioare și 40% – bibliotecari cu studii medii. Doar 41% din numărul total de personal dețin studii superioare în domeniul biblioteconomiei și științelor informării și 40% – studii medii de specialitate.

Atribuirea categoriilor de calificare contribuie la crearea cadrului motivațional pentru dezvoltarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci

și realizarea maximă a potențialului intelectual, inovațional și creativ al acestora. Personalul din bibliotecile Republicii Moldova care deține categorii de calificare constituie 44%, iar, conform recomandărilor IFLA-UNESCO, o treime din personal (cu excepția personalului auxiliar) trebuie să fie bibliotecari calificați. Eventual conchidem asupra rezultatelor bune pe acest segment al activității bibliotecilor. Detalii privind acest aspect sunt prezentate în tabelul ce urmează:

<i>Tip bibliotecă</i>	<i>Total personal</i>	<i>Personal cu categorii de calificare</i>	<i>% din numărul de personal tip / total SNB</i>
Naționale	248	108	44% / 3%
Publice teritoriale	2 121	1 035	49% / 25%
Din învățământ	1 688	631	37% / 15%
Specializate	110	41	37% / 1%
Total	4 167	1 815	44%

IFLA/ UNESCO recomandă o unitate de bibliotecar, echivalent normă întreagă, la 2 500 de persoane. Media înregistrată în Republica Moldova în anul 2018 este de 1183 de locuitori serviți de un bibliotecar echivalent normă întreagă, deci media pe țară demonstrează o situație relativ bună.

Formarea profesională reprezintă o necesitate actuală, determinată de schimbările generate în ultimii ani. Bibliotecarii se confruntă cu o provocare dinamică a mediilor din exterior, care cer dezvoltarea competențelor profesionale în scopul îndeplinirii necesităților informaționale complexe ale utilizatorilor.

La nivel național funcționează patru furnizori de bază de programe educaționale în Biblioteconomie și Științe ale Informării:

- Secția de Formare Continuă din cadrul Universității de Stat din Moldova,
- Centrul de Formare Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării,

instituit în structura BNRM,

- Centrul de Excelență și Formare din cadrul BNC „Ion Creangă”,

- Centrul Național de Excelență Profesională a Bibliotecarilor, creat sub egida ABRM și Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, municipiul Chișinău.

Au fost instituționalizate 7 centre regionale de excelență profesională, la fel, fiind create structuri specializate de formare continuă în toate centrele biblioteconomice teritoriale.

Selectarea și prioritizarea temelor ce urmează a fi cuprinse în ofertele educaționale se realizează în perioada decembrie-ianuarie a fiecărui an. În baza analizei nevoilor de formare, bibliotecarii beneficiază de instruire asupra temelor actuale și inovative.

Tabelul de mai jos reflectă numărul de ore academice per personal de specialitate, realizate de/ în bibliotecă în anul 2018:

<i>Tip bibliotecă</i>	<i>Nr. ore total</i>	<i>Total personal</i>	<i>Nr. ore per capita personal 2018</i>	<i>Nr. ore per capita personal 2018</i>
Naționale	6773	248	27	2
Publice teritoriale	18469	2 121	9	14
Din învățământ	3471	1 688	2	1
Specializate	99	110	1	1
<i>Total</i>	<i>28812</i>	<i>4 167</i>	<i>7</i>	<i>7</i>

Tabelul ce urmează oglindește numărul de ore academice per personal de spe-

cialitate din bibliotecă, prin participare la activități educaționale în afara bibliotecii:

<i>Tip bibliotecă</i>	<i>Nr. ore total</i>	<i>Total personal</i>	<i>Nr. ore per capita personal 2018</i>	<i>Nr. ore per capita personal 2018</i>
Naționale	2245	248	1	7
Publice teritoriale	119503	2121	56	77
Din învățământ	36881	1688	22	19
Specializate	469	110	4	4
<i>Total</i>	<i>159098</i>	<i>4167</i>	<i>38</i>	<i>46</i>

Analiza informației din rapoartele analitice ale centrelor biblioteconomice, a chestionarului național de colectare a solicitărilor de formare profesională, a componentelor ofertei educaționale integrate (elaborată trimestrial) – toate acestea ne permit să conchidem că în anul 2018 au fost depuse eforturi educaționale pentru dezvoltarea competențelor personalului de

specialitate din bibliotecă (3,4):

- de dezvoltare a serviciilor (competențe pentru utilizatori: de dezvoltare personală, educație contabilă, educație mediatică, e-guvernare, cultura media etc.)
- competențe digitale (managementul tabletei, portofoliu digital, chestionare și sondaje în format digital, ora poveștilor în format modern etc.)

- de dezvoltare profesională (vorbitorii, statistici de bibliotecă, școala tinerilor bibliotecari, managementul proiectelor, voluntariatul, educația mediatică, inovația în biblioteci, advocacy, instruire de formatori, managementul de bibliotecă și cultura managerială etc.)

- dezvoltarea competențelor de cultura informației (accesarea și evaluarea informației, utilizarea etică și corectă a acesteia).

Ce vor bibliotecarii în anul 2019? Colectarea datelor prin intermediul chestionarului, diseminat în comunitatea profesională în ianuarie 2019, ne permite a concluziona privind centrarea eforturilor pentru satisfacerea următoarelor nevoi de dezvoltare profesională (3):

- implementarea noului cadru legal, de reglementare, tehnologic (ex.: cum se elaborează strategiile și politicile bibliotecii, regulamente – sprijinirea elaborării documentelor instituționale)

- diversificarea personalizare a serviciilor în bibliotecă: inovația în biblioteci; indicatori bibliometrici și scientometrici; re-

surse pe platforma Acces Deschis; învățarea standardelor în BSI etc.

- promovarea lecturii ca bază pentru cunoaștere și dezvoltare: Cultura lecturii, Arta comunicării și arta oratorică; Etica, psihologia și pedagogia în activitatea bibliotecii; Servicii/IT în promovarea lecturii etc.

- evaluarea impactului activității bibliotecii (asupra persoanei, instituției și comunității, impactul social).

Anul 2018 a demonstrat că formarea profesională continuă să devină o prioritate profesională instituțională și individuală. Bibliotecile își fundamentează activitatea la acest capitol pe prevederi legale, strategice și reglementare. Centrele biblioteconomice s-au manifestat pe parcursul anului ca furnizori activi de programe educaționale. Ca perspectivă considerăm că formarea continuă trebuie înscrisă în proiecte manageriale – aceasta ar augmenta monitorizarea, impactul procesului – care ar trebui să se finalizeze cu rezultate concrete de îmbunătățire a activității bibliotecii.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECILE Publice Teritoriale din Republica Moldova. Indicatori statistici și de performanță 2015-2016 [online]. [Accesat la 18 aprilie 2019]. Disponibil: <http://bnrm.md/index.php/statistica/documente-de-reglementare/16-publicatii/publicatii-de-sinteza/29-bibliotecile-publice>
2. BIBLIOTECILE publice din Republica Moldova: dinamica între anii 1990-2015. [online]. [Accesat la 18 aprilie 2019]. Disponibil: <http://www.ala.org/tools/libfactsheets/alalibraryfactsheet06>
3. CORGHENCI, Ludmila. Dezvoltarea competențelor personalului de specialitate din biblioteci: date statistice și de impact. Comunicare prezentată în cadrul Simp. „Anul Bibliologic 2018, 27 martie 2019. Manuscris.
4. CORGHENCI, Ludmila. Statistica de bibliotecă – colectare, analiză, utilizare. Material educațional. Chișinău, 2018. Manuscris.
5. ETAPELE cercetării statistice. [Accesat la 2 iulie 2019]. Disponibil: <http://www.scribub.com/economie/ETAPELE-CERCETARII-STATISTICE53559.php>
6. LEGEA cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20 iulie 2017. [Accesat la 3 iulie 2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371219>
7. LUCACIU, Liliana Olivia et al. Manual pentru utilizatorii de statistică în dezvoltarea regională. Chișinău, 2017. [Accesat la 2 iulie 2019]. Disponibil: http://statistica.gov.md/public/files/Cooperare_internationala/UE_stat_reg/Manual_Statistici_regionale.pdf
8. OSOIANU, Vera, DMITRIC, Ecaterina. Statistica bibliotecară ca vector de imagine [online]. [Accesat la 14 aprilie 2019]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/cdbclub/statistica>
9. PINTILEI, Elena, OSOIANU, Vera. Datele statistice ca dovadă a impactului bibliotecii asupra comunității [online]. [Accesat la 20 aprilie 2019]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/22-27_0.pdf
10. Profilul de activitate metodologică al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, aprobat în cadrul ședinței Consiliului Științific din 14.04.2019. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Biblioteconomia-Moldovei-2015-2017-v1.pdf>
11. PUBLIC Library Use [online]. [Accesat la 20 aprilie 2019]. Disponibil: <http://www.ala.org/tools/libfactsheets/alalibraryfactsheet06>.